מראה יחזקאל על התורה — כי תצא

כי תצא למלחמה על אויביך כו' ושבית שביו כו' וראית בשביה אשת יפת תואר כו' ולקחת לך לאשה, כאן רבו הדקדוקים חדא דהול"ל כי תצא ללחום, ועוד דאין השביה תלוי בנצחון המלחמה דאף המנוצח שובה שבויים הרבה, ועוד לשון ושבית שביו אין לו פירוש וכאן אי אפשר לפרש כמ"ש רש"י ע"פ וישב ממנו שבי, שפחה אחת ששבו ישראל מהם, דא"כ היא ישראלית ואין לה דין יפת תואר, ועוד למה אמר יפ"ת ולא יפת מראה כי תואר הוא רק בנין האברים ומראה הוא על קלסתר פנים, ועוד אמרו ולקחת אותה לך לאשה.

הנה קרוב יום ה' הגדול והנורא אשר נפש כל איש תערוג ברחמים להפיק אותה, וכבר צווחו על זה בזה"ק כי לא זו הדרך אשר יחפץ המלך ביקרו מצווחין ככלבים הב לנו חיי הב לנו מזוני וכל חסד דעבדין לגרמיי' עבדין, ובאמת גם מה שמתפללין על חיי עוה"ב ומול את לבבינו לאהבתך ויחד לבבינו ליראה וכדומה גם זה נקרא עושה בשביל עצמו כי מה חילוק יש אם עושה בשביל תאות עוה"ז או להשיג תענוג עה"ב ובאמת לא נברא האדם בשביל עצמו, והעיקר שיעשה את עצמו טפל להשכינה, וזה יוכל להיות לשני אופנים דהיינו שעיקר בקשתו יהיה בשביל גלות השכינה שהשפע יורד לבין האומות והקליפות הכופרים בהשגחת הבורא והמה כפויי טובה וזהו דבר שאין הדעת סובלו, ואם הוא צריך לרחמים ולהתפלל על עצמו יהיה עיקר תפלתו ג"כ בשביל הקב"ה כי עמו אנכי בצרה ובכל צרתם לו צר ואם לא יעשה למענינו יחוס על כבוד שמו המחולל בין הגוים, ומחמת זה גם הרבה מבני עמינו נסוגים אחור כמתיאשים מן הגאולה והוא הסיב את לבם אחורנית באמרם עזב ה' את הארץ.

והוא שאמר דוד המע"ה במזמור אל נקמות כו' [תהלים צד] ויאמרו לא יראה כו' ולא יבין אלקי יעקב, פי' שהישראל המדוכאים והאומללים אומרים איך אפשר שהקב"ה משגיח עלינו ולישועתו נקוים ללעג ואיה איפוא רחמי האב ואנחנו מאשרים ידים ודרך רשעים צלחה, וע"ז משיב בינו בוערים בעם כו' הנוטע אוזן הלא ישמע כיון שאתם מסכימים שהוא היוצר והבורא אוזן לאדם הלא הוא בעצמו השומע כי הלא נטע קדושתו וחיותו כביכול בהאוזן להיות לו כח השמיעה, נמצא כל מה שהאדם מדבר ורואה ושומע הקב"ה בעצמו עושה כל אלה, אמנם ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל כי האדם לא ידע ולא יבין איזה דרך טוב לפניו ובאמת הן הן גבורותיו הן הן נפלאותיו כו'.

ואמר עוד לולי ה' עזרתה לי שאם לא הייתי דבוק בהשי"ת ופרשתי את עצמי מדרכי אוה"ע היה עזרתה לי, כי רק בשביל זה שונאים אותי מחמת שאני פרוש ומובדל מהם, רק כמעט שכנה דומה נפשי שאני מתייירא בשביל הנשמה מלהמרות עיני כבוד שמים, הלא עין בעין אנו רואים השגחתו עלינו כי אם אמרתי מטה רגלי פי' באותה שעה שאני מתיאש חסדך ה' יסעדנו, והנסיון מעיד על זה כשהאדם בתכלית הקטנות שפעמים יותר יוכל לפעול בתפלתו ויתרחש לו ניסים מכאשר הוא בגדלות דבוק בהשי"ת, וטעם הדבר כי לא ידח ממנו נדח וע"כ כשהאדם רחוק מאור פני מלך צריך לעשות לו ניסים להחזיק אמונתו.

ברוב שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי כמ"ש במד' ויצא ע"פ אלה אזכרה משל למלך שהניח ארוסתו והלך למדינת הים ושהה והיתה כתובתה מרובה והיו לה שכינות רעות שמונות אותה והיא הולכת לביתה וקוראת כתובתה כך וכך אפריונין אני עושה לך כו' והיא בוכה ומתנחמת כך ישראל אוה"ע מונין אותן כו' והן הולכין לבית הכנסת וקוראין בתורה אם בחקותי תלכו והפרתי והרבתי אתכם כו' והתהלכתי בתוככם והם מתנחמין בתנחומין הללו ואנכי משתעשע.

ואמר עוד היחברך כסא הוות כי צור לבבי וחלקי מה אוכל לחשוב ולהרהר אחריך במה שאתה משפיע לאוה"ע כל צרכיהם וכי בשביל אהבה ונחת רוח שיש לך מהם או בשביל כל המדות רעות שהם אוחזין בהם אתה ממשילם על בניך המיחדים שמך המפרסים מלכותך וההרוגים עליך ולולי זה מי ידע מגדולתך וכבר החזרת העולם לתוהו והם קיימוהו בקבלת התורה וכי בשביל זה אתה משפילם לפני אויבינו פלילים ערלים וטמאים ישבו ברוב גאוה לשפוט בני אל חי, היחברך כסא הוות האיך בקשת לך חבר כזה שאתה מושל בעליונים והוא נגדיך מושל בתחתונים הלא הוא מתנהג בהיפך נגד רצונך כי הוא יוצר עמל עלי חוק וחוקיו לא טובים ויגוד על נפש צדיק ואתה רצונך להצדיק צדיק והוא מרשיע את הנקי.

אבל ויהי ה' לי למשגב והיינו כמ"ש ר' חנינא אילמלי אני נשרפתי ולא ספר תורה הייתי מצטער עכשיו מי שיתבע עלבון ס"ת יתבע עלבוני, וזהו ויהי ה' שהוא המהוה כל הויות וניצוצות הקדושות שיש בהקליפות להחיותם והמה כפויי טובה לכפור בו ולהשתעבד בבניו בזה אני מתנחם שיעשה למען שמו ומשג"ב בגמטרי' א"ל שד"י, שהוא השם של מדת המלכות וחיות העולמות, ואלקי לצור מחסי כמ"ש שמתישין כח של מעלה כמ"ש צור ילדך תשי והיינו שהשכינה בגלות שהקב"ה נותן שפע באומות, ועוד כי בכל צרתם לו צר ומה לו לאב שהגלה את בניו.

וזהו ביאור הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך שהמלחמה היא כבדה והוא הולך אליה להגביר ולהרגיז היצ"ט על היצה"ר ואז בודאי ונתנו ה' אלקיך בידך כי הבא לטהר מסייעין אותו, רק ושבית שביו פי' שעיקר עבודתך לא יהיה בשביל עצמך רק להוציא הניצוצות אשר שבו הס"א מן הקדושה, ועוד וראית בשביה אשת יפת תואר קאי על השכינה כמ"ש בקינות אז בהלוך ירמיהו כו' אשה יפת תואר מנוולת מצא, שלא נאמר יפה מראה כי בגלות נאמר אל תראוני שאני שחרחורת רק יפת תואר דהיינו השיעור קומה ובנין האיברים, וחשקת בה כאשר תאוה נפשיך להקים הכנסת ישראל מעפרא ולקחת לך לאשה שתקח את עצמך לאשה דהיינו להיות טפל ולא תעשה בשביל עצמך כלל.

ועם ענין הנ"ל פירשתי מ"ש המשורר משוך חסדיך ליודעיך אל קנא ונוקם, דלכאורה אין למאמר הזה ביאור כלל, אמנם הענין הוא דידוע כשיש לאדם שני בנים שא' עושה רצונו והב' מורד בו ומכל מקום רחמי האב מלרדות את בנו יותר מדאי ע"כ הוא נותן לבנו העושה רצונו מתנות רבות מלבישו ומנעילו ומניח את השני בלא כלום וממילא יכאב לבו יותר משאם היה מכהו ורודהו כל היום, וכמ"ש הכתוב הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו כו', הנה עבדי ירונו מטוב לב ואתם תצעקו מכאב לב, כי אין אנו יכולין לבקש מהשי"ת שיענוש לעוברי רצונו כי מה בצע לנו בזה ועוד דהוי כמוסר

דין לשמים וגם ענוש לצדיק לא טוב, ע"כ אנו מתפללין שהקב"ה ישפיע לנו שפע חיים טובה וברכה והצלחה ודבר זה בעצמו יהיה עונש לרשעים, וכמ"ש צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה פי' שיוציא הקב"ה חמה מנרתיקה היינו שישפוך את רוחו על כל בשר ומי שלא הכין את עצמו לא יוכל לסבול, וכמו שהיה גבי קבלת התורה שיצאה נשמתן, וזהו שאמר משוך חסדך שתמשיך חסדים לצדיקים וממילא תהיה קנא ונוקם במדת החסד שלא תצטרך להתקצף כלל, רק ע"י השפעתך לצדיקים תהיה קנא ונוקם לרשעים, ותמימים ינחלו טוב.

ועפי"ז יבואר מ"ש לקמן כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך כו' והיה מחניך קדוש, דקשה וכי צריך לתת טעם על המצוה ועוד לשון מתהלך הול"ל הולך ויתר הדקדוקים, אמנם ידוע מ"ש האבות הן המרכבה כי אין השכינה שורה רק על דבר שבטל לו וכמ"ש בטל רצונך מפני רצונו כמ"ש בזה"ק [פ' תצא רפ"א ע"א] כבראי דאשתדל בהון בתר אבוי ואמיה וכו' דרחים לון יתיר גרמיה ומסר נפשיה למיתה עליה.

וכ"כ מצינו שאמר דוד המע"ה (תהלים מד ז) כי לא בקשתי אבטח פי' שאינני סומך על תפלתי ובקשתי וחרבי לא תושיעני שאינני מתפאר לומר שהתורה שנקראת חרב פיפיות שאני עוסק בה תגין עלי, וראיה לדבר כי הושעתנו מצרינו ומשנאינו הבישות פי' דמצינו גבי לוט שאמר לו המלאך לא תביט אחריך ופרש"י מפני שאינך ניצול בזכותך אינך רשאי לראות במפלתן וכאן אמר כי הושעתנו מצרינו וגם ראיתי במפלתן והיינו ומשנאינו הבישות שעשית לנו נס כפול והיה לנו פתחון פה לומר שבזכותינו נעשה זאת, ואעפי"כ באלקים הללנו כל היום ולא זו בלבד שבשעת מעשה הודינו לך על נסיך הגדולים וטובותך כי גם שמך לעולם נודה סלה ונזכירה שמך לעד וגם להיפך אף זנחת ותכלימנו כו' עליך הורגנו כל היום.

והנה כאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא כשאדם מקדש עצמו מלתתא ממשיך עליו קדושה מלמעלה ואדרבה הוא מושל כי צדיק מושל ביראת אלקים, ואעפי"כ צריך להזהר שלא יעשה בשביל עצמו. וזהו כי ה' אלקיך מתהלך כו' פי' כשיהיה בזה האופן שהשי"ת מצטרך לילך בקרבך ע"י פעולתך וקדושתך שכבר קבל עליו ושכנתי בתוך בני ישראל ואז תזכה לב' דברים, הא' להצילך ועוד לתת אויביך שתראה במפלתן של רשעים כיון שאתה ניצול בזכותך, ואז תזהר והיה מחניך קדוש שהמוחין שלך יהיו מופרשין כי קדושה היא לשון הפרשה מה שאתה חושב ומתאוה בלבך יהיה טמון ומופרש, וכ"כ אנו אומרים נהללך ונשבחך פי' גדול שבכלם הללוי' שהוא שם של מדת החכמה עליונה ושבח הוא לשון גבורה כמו משביח שאון ימים, ונפארך שב' מדות הללו הם מיתוק הדינין ונעשה התפארות, וממילא נברך את שם קדשך כי בריכה היא צינור והשפעה שנמשיך לנו חסד ורחמים מהשם הקדוש והמופרש הנקרא בזוה"ק עתיקא לפי שהוא נעתק משכל אדם דהיינו הוי"ה בניקוד קמץ, כאמור לדוד ברכי נפשי פי' לדוד ממש שהוא מדת המלכות והנהגה תברך ותמשיך נפשי ורצוני את השם דהיינו מדה"ד וכל קרבי מה שהוא טמון בחובי ובקרבי את שם קדשו צריך להיות מופרש.

עוד יאמר כי תצא למלחמה על אויביך כו' ושבית שביו, י"ל דמלת על אויביך הוא למותר דפשיטא שאין יוצאין למלחמה על האוהב, ועוד מהו ושבית שביו שאין לו ביאור, והנה הכתוב אומר וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו כן ה' אלקיך מייסרך, פי' שהוא לשון איסור שישראל הם מקושרין בהקב"ה וכל אחד יש בו ניצוץ קדוש חלק אלקי ממעל, וכמ"ש בשבוע העברה שע"י התוכחה מתברר הטוב מן הרע, וע"כ אל יפול לב אדם בקרבו מחמת שבכל השנה עדיין מרקד הקנאה והשנאה והמחלוקת ובאיזה אופן יעמוד להתפלל בימים הקדושים הללו נגד הצר המסטין ובביתו אין שלום, וע"ז שמעתי ג"כ ביאור הכתוב לא יהיה קדש בבני ישראל מהה"ק מלובלין שאל תמנע מלהתפלל בעד כלל ישראל כי הקדש לא יהיה נחשב ביניהם וכ"כ הקדשה.

ועפי"ז פירשתי מ"ש תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב ועבדת את אויביך, ונ"ל דר"ל דוודאי ברצות ה' את דרכי איש גם אויביו ישלים אתו והיינו כשעובד את ה' בשמחה ובאהבה גדולה, ואפשר שע"ז אמרו האי צורבא מרבנן דסני ליה כו' משום דמוכח להו כו' פי' שמי שהוא צדיק גדול אינו צריך להוכיח כלל כי מראה פניו יטיל אימתו על סביביו ואין עליו שום קטרוג שיוכלו לאחוז לערער עליו משא"כ צורבא מרבנן שיש עליו שונאים היינו משום דמוכח להו שהוצרך להוכיחם שאם היה צדיק גדול לא היה צריך להוכיחם וכמ"ש ביחזקאל ולא תהיה להם לאיש מוכיח שהאיש מעצמו הוא המוכיח אעפ"י שלא ידבר דבר, וזהו אמרו תחת אשר לא עבדת שאין עבודתן כ"כ בשלימות ועי"כ ועבדת את אויביך פי' עם אויביך שתתפלל עם השונאים, ולזה אמר דוד המע"ה (תהלים כז א) ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד ביאור הכתוב שמאותן ב"א העומדים עלי שיש לי לירא ולפחוד ואדרבה מהם אשיג אור וישע רב ומעת חיים בהתחבר מהם טוב וידבק בי וכמ"ש בשבוע העברה.

וזה"ש כי תצא למלחמה על אויבך פי' עם אויביך כמ"ש האנשים על הנשים שפירש רש"י עם הנשים, אזי לא יתחמץ לבבך כי בודאי ונתנו ה' אלקיך בידך והיינו ושבית שביו כנ"ל.

חידושי אגדה לחתונהכי יקח אשה חדשה כו', דע"י הזיווג מרויח ג' דברים חדא שיש לו שלום מהיצה"ר כמ"ש וידעת כי שלום כו', ועוד שמאריכין לו בשביל אשתו ובניו אפילו כשמתחייב למקום, ולזה אמרו שבלא אשה שרוי בלא חומה, ועוד שמוחלין לו על עונותיו כמש"ל בפ' אמור ע"פ והוא אשה בבתולי' כו' והוא רחום יכפר כו', וז"ש כי יקח אשה כו' לא יצא בצבא שפטור ממלחמות היצה"ר שהיא המלחמה החזקה, ולא יעבור עליו לכל דבר אם נגזר עליו איזה פורעניות מוחלין לו בשביל אשתו ובניו, וגם נקי יהיה לביתו שיהיה נקי בלא חטא שמוחלין לו עונותיו ובאופן הזה ושמח את אשתו בשמחה של מצוה, ובפ' הנ"ל כי תבנה כו' ועשית מעקה כו' ביתו זו אשתו ועיין לעיל בפ' בראשית על הנ"ל.

לא יבא עמוני ומואבי וכו' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור וכו' לקללך, דתרתי צריך דאל"כ יש לומר שבטבעם קמצנים כנודע. [מעגלי צדק פ' ויקהל ד"ה והנה שמעתי מאאמ"ו א]